

Ece Temelkuran

Ece Temelkuran

# ŽENE KOJE HUČU U ČVOROVE

*S turskog prevela Sabina Bakšić*



Sarajevo, 2015.

*Ajší... Ah, bez tebe ne može...*

“Reci: Tražim zaštitu zorina Gospodara, od zla onoga što On stvara i od zla sutona kada se u noć pretvara i čarobnica koje pušu posred čvora i od zla zavidnika kada ga zavist shrva.”\*

Kur'an

“No publika više ne prima dobro poviješću obremenjenu samoironiju. Možda bi je čak prihvatili od muškarca, no ne i od žene. Žena ne treba nositi tako težak oklop.”\*\*

J. M. Coetzee, *Elizabeth Costello*

“Reci istinu, ali reci je pod kutom.”\*\*\*

Emily Dickinson

- \* Preveo Esad Duraković, Svjetlost, Sarajevo, 2004; sura Al-Falaq (Svitanje) 1–5
- \*\* Preveo Petar Vujačić, VBZ, Zagreb, 2007.
- \*\*\* Preveo Mario Suško

## TUNIS

*Bježimo. Sjedim u sredini na zadnjem sjedištu bijelog automobila što brzinom od 140 kilometara na sat vozi ka jugu Tunisa. S lijeve strane mi je tamnoputa skamenjena žena kojoj je perika skliznula s glave, a s desne druga koja neprestano lupka nogom krijući svoju ćelavu glavu ispod bijele marame. Automobil vozi starac bez lijevog oka. A starija, sijeda žena u svijetloljubičastoj svili sjedi potpuno spokojno na prednjem sjedištu i kroz otvoren prozor izlaže lice vjetru.*

*Ćelava žena pita: "Gdje idemo?" Starija odgovara: "Na jug." Ćelava žena ljutito insistira:*

*"Koliko na jug?"*

*Starija žena odgovara:*

*"Prilično na jug."*

*A ja sam samo trenutak prije putovala za Istanbul. A sada krećem na najveličanstvenije i najstrašnije putovanje u svom životu. Sjećam se kako je sve započelo i dan-danas ne mogu da povjerujem.*



## Prvi dio

Odlučila sam da spavam. Ali čula sam šum papuča na kamenim stepenicama hotela. Čula sam zvuk koji nastaje kad se bosa stopala lijepe i odvajaju od papuča. I to uprkos svoj buci koja dolazi s proslave vjenčanja. Između piskavih podvriskivanja i vatrometa. Sigurno je bila žena. Vitka i mlada. Potom se još jedna žena popela stepenicama. Čula sam. Čula sam koliko su joj mala bila stopala. Čula sam šum njene noćne haljine, šum tkanine, tankog pamuka. Osjetila sam i njenu dužinu, kao i širinu njenih skuta iz stiješnjivosti njenih koraka. Sigurno joj je spavačica bila bijele boje. No, to je bila noć kada sam željela da budem daleko od života. Izgubila sam posao u novinama. Nije mi bilo ni do čega.

Nisam bila samo poražena, već i gladna. Jer sam kasno shvatila da mi se djevojka s recepcije osvetila zato što sam reagovala na grešku koju je napravila dok me je upisivala u listu gostiju. “Naravno, naravno”, rekla je te noći, praznog pogleda i tek sam kasnije shvatila da je on, zapravo, bio đavolski.

Nakon kratke napetosti što je zavladala između nas dvije, upitala sam: “Radi li sada neki restoran ovdje u Starom gradu?” “Naravno, naravno”, odgovorila je djevojka. Tako sam se izgubila u mračnim labirintima Starog grada. Sjenke su izlazile iz svakog prolaza. Sjenke koje vidiš kad usred noći dospiješ u nepoznat grad i kad kreneš u pogrešnom smjeru. Znala sam da ću, kada ustanem ujutro, reći: “Stigla bih do centra da sam krenula na suprotnu stranu.” Ali, ne može se izigrati zla kob noćnog putnika. S mukom sam se otresla sjenki što su me pratile i dokopala sobe hotela Dar el-Medina čiji prozor se sasvim sigurno nalazio na pogrešnoj strani. Nakon što sam uzalud pretražila saudijske kanale na kojima je bio vjerski program, i kada nije radio ni internet, i kako se nikako nije mogao ubiti jedini komarac što je zujao po sobi... Bila sam odlučila da spavam. I eto, baš tada sam čula šum papuča.



Nečiji grohotan smijeh. Tako glasan da sam poskočila kao da je pored mene prošlo krdo jelena. Čula sam kako jedna od žena svoje stopalo oslanja na svoju tanku, dugu nogu. Jer sam čula kako se papuča vuče ispod stopala. Čula sam isprekidane razgovore. Potom su dirale jasmin koji je prekrivao hotelsko dvorište. Čula sam kako su otkinule jednu granu, a druge se zatresle. Čovjek vjerojatno tako dugo osluškujе glasove noći samo onda kad se želi nagovoriti na avanturu. Bocu viskija što sam je nabrzinu kupila na aerodromu gurnula sam pod pazuh. I prstima zakačila tri čaše.

Ušutjele su kad su čule moje korake. Na bijeloj terasi hotela Dar el-Medina napravljenog od starog tuniskog imanja stajale su dvije žene naslonjene na niski, bijeli zid. Bedra su izbacile nazad, a laktove naprijed na zid. U trenutku kad smo se susrele, na našim licima je bio onaj glupavi osmijeh turista kojim traže oprostaj zbog toga što su stranci.

Spavačice su im bile bijele. I da, ona širih bedara, opuštenija, koketnija oslonila je stopalo na drugu nogu, poput rode. Rekla sam: “Ne može se spavati od buke i graje.” Iako je bilo sigurno da su iz južne hemisfere, rekla sam to na engleskom kako bih izbjegla nedoumicu oko toga na kojem kolokvijalnom arapskom jeziku govore. Ona širokih bedara rekla je: “Zbog svadbe, je li? Izvolite.” “Izvolite”, dodala je i ona druga. Obje su govorile na arapskom. Iz jedne riječi se odmah vidjelo odakle su. Ona niska, širokih bedara, vesela, bila je Tunizanka, jer nije dodala nastavak za ženski rod. Ona druga govorila je oštrijim akcentom, bila je Egipćanka. Ta je izgledala strogo i muškobanjasto, pomalo mračno i tajanstveno i bila je visoka i građena poput muškarca. Tunizanka je bila nježnija i ženstvenija. Kada se na nebu ukazao još jedan vatromet, izgubila se potreba za automatskim brbljanjem što prati upoznavanje. Kako bih bolje vidjela, približila sam se zidu i na njega spustila čaše... Pogledala sam u njih dvije... Da, obje su pile viski.

Stroga i muškobanjasta Egipćanka rekla je: “Oдавde se svadba i ne vidi baš najbolje.”

“S ove strane”, pokazala je vesela Tunizanka.

Kako nisam mogla vidjeti gdje se to tačno održava proslava vjenčanja, rekla sam: “Izgleda da u Tunisu postoji nešto vrlo neobično, nijedna se terasa ne vidi s one druge, šta li?”

“Tako je, u našoj zemlji postoji jedan takav arhitektonski genij, u svakom slučaju, svi uspijevaju živjeti jedni s drugima i sakriti se jedni od drugih”, rekla je Tunižanka širokih bedara.

Pokušala sam vidjeti proslavu i ne pogledavši propisno u njihova lica, ali su tako one mogle gledati u moje lice. Kad sam se dobro nagnula, vidjela sam da se svadba održava na jednoj od terasa u obliku kvadrata ili pravougaonika koje smo mogle vidjeti odozgo. Na terasi asimetrično razdijeljenoj nizovima sijalica u boji bile su zrele, starije žene koje su plesale i djevojke, djevice koje su rukama ukrašenim kanom pokrivala lica smijuljeći se i postidjevši se nakon svakog grlenog povika. Mlada je u svojoj ogromnoj haljini od satena izgledala poput padobranca uhvaćenog na prepad dok se spuštao među neprijateljske redove, beznadežno pokorna, spremna na predaju. Oni što su plesali okolo bili su sretni poput domorodaca koji su pro našli veličanstvenu životinju za svoju gozbu.

Tek da nešto kažem, rekla sam: “Mlada je nesretna. Vjerovatno je to strah od prve bračne noći.”

Tunižanka se glasno nasmijala. Bio je to onaj isti smijeh koji sam čula dok sam bila u sobi.

Rekla je: “I ja sam to rekla maloprije, ispustit će dušu večeras. Šok-terapija!”

Egipcanka se pomalo neugodno nasmijala: “Bit će da otuda dolazi običaj koji je nekada bio raširen među tuniskim jevrejima, običaj da se mlada ugoji tako što je dvadeset dana prije prve bračne noći hrane i poje ne dajući joj da se pomjeri. Kako bi mogla podnijeti teške uslove prve bračne noći.” Da bi pojasnila da između nje i Tunižanke ipak ne postoji bliskost koja bi se mogla osjetiti, dodala je:

“I nas dvije smo se tek upoznale.” Nakratko je ušutjela. Vjerovatno je zaboravila ime Tunižanke. “Odakle si?”, upitala je ozbiljno. Tunižanka nije tek tako prešla preko njenog distanciranja.

“Tek smo se upoznale, ali kao da se odavno znamo.”

Egipćanka nije obratila pažnju na te riječi već je nastavila da me ispituje:

“Mora da si novinarka.”

Rekla sam: “To se vidi i kad sam u spavaćici?”

Tunižanka je uz pretjerano kikotaње rekla:

“Ma ne, samo se vidi kakav veš voliš.”

Ušutjela sam. Nastala je blaga napetost. Ne volim takvu nepri-  
stojnu otvorenost. No, vidjela sam da Tunišanku nije bilo briga za  
to. Okrenula sam se Egipćanki ostvarujući otvorenost na jednom  
višem nivou.

Rekla sam: “Tako je, bila sam novinarka. Sad sam bez posla.  
Došla sam da možda napišem knjigu o Arapskom proljeću.”

Obratila sam se samo Egipćanki:

“A ti bi mogla biti univerzitetska profesorica?”

U tom je, eto, trenutku ona postala djevojčica koja je, vraćajući se  
iz škole kući, vidjela nešto smiješno pa se na to nasmijala. Pogledala  
sam je, kao da se šepurila uprkos svojoj slabosti a i to se brzo raspr-  
šilo. Skromno je kimnula glavom. Bila je nešto između muškarca i  
djeteta, kao da sam je tek sad, u punom smislu te riječi, upoznala.  
Rekla je: “Zovem se Merjema. Danas sam stigla u Tunis. I da, dola-  
zim s Američkog univerziteta u Kairu, Odsjek za historiju.”

Iako me je i dalje nervirala korpulentna i mesnata otvorenost  
Tunižanke, dala sam i njoj šansu i upitala:

“A ti vjerovatno ne dolaziš s univerziteta?”

Samo je rekla: “I ja sam tek večeras stigla iz New Yorka.” Na-  
smiješila se i priljubila usne uz čašu viskija. Teatralno je malo pro-  
dužila šutnju, potom je, kako bi preuveličala scenu otvaranja, ne-  
onskim slovima izrekla samo svoje ime:

“Ja sam Amira.” I onda je ušutjela.

Na nebu se pojavio još jedan vatromet. Pogledale smo. Bit će da  
je grad s neba izgledao poput ogromne ukrštenice koju su tvorile  
crne, pravougaone terase. U jednom bijelom kvadratu ukrštenice  
stajalo je prvo slovo riječi *svadba*, a da se potpuno ispiše riječ S-V-

-A-D-B-A trebalo bi upaliti svjetla i na drugim terasama. Nas tri žene stajale smo u jednom tamnom kvadratu o kojem niko neće razbijati glavu. U tom pripitom kvadratu vidjele bismo jedna drugoj lice samo onda kada bi vatromet dostigao svoj vrhunac, potom smo pod svjetlošću koja je s neba tekla na zemlju, kao i s naših lica sve do stomaka, bile svjedoci naših ramena, prsa, ruku, zglobova. Da Egipćanka Merjema nije imala na sebi spavaćicu, moglo bi se pomisliti da je neki momčić. A da nije progovorila svojim dubokim glasom, ne bi se osjetila njena nadmoć. Tunižanka Amira, pak, izvijala se poput ribe u svojoj spavaćici. Kad god bi zapuhao vjetar, koketno se uvijala kao da ju je on poljubio. Prema odnosu koji se među njima uspostavio prije mog dolaska, Merjema je bila muškarac, a Amira žena. Jedna drugoj pokazivale su svoje suprotnosti, svoje čudi. Izašle smo i posmatrale svijet, potpuno ogoljene i skrivene u ogromnom crnom kvadratu ukrštenice, na mračnom krovu odakle nas taj isti svijet nije mogao vidjeti.

Kada se završio vatromet, upitala sam Tunižanku Amiru s nestrpljivom radoznalošću:

“Zašto si ti odsjela u hotelu?”

Kratka pauza popraćena je bolnim i podrugljivim osmijehom. Okrenula je glavu u pravcu svadbe. Odgovorila je glasom koji nije odavao osjećaje, poput robota, što nije priličilo ženi koja se malo prije glasno smijala:

“Otac mi je umro, desila se revolucija. Ne ide mi se kući.”

Egipćanka Merjema joj je na arapskom izjavila saučešće. Ja nisam ništa rekla. Amira je podigla bradu i prihvatila saučešće. Potom je zgrabila riječ poput čigre, zavrtjela je, te tako raspršila tišinu i promijenila temu.

“I ovako je čudno. U rođenom gradu turist. Kao da si neko drugi kad ne ideš svojoj kući već u hotel. Kao da si u svoj život ušla na neka druga vrata... Dobro je tako...” Kimnula je glavom sama sebi: “Dobro je tako... Dobro je tako...” Dok je Amira užurbano pila viski, Merjema je rekla: “Kao da je film stao a ti ušla u

njega, Purpurna ruža Tunisa!” “Stani malo! To je jedna od onih noći”, rekla sam u sebi. Iako me je upoznavanje sa zanimljivim muškarcima plašilo podjednako kao i svakog trena moguće bombardovanje Pariza, upoznavanje zanimljivih žena ispunjavalo me je osjećajem zahvalnosti kao da se diže zavjesa u operi La Scala. Opet je bilo tako.

Amira se okrenula Merjemi kao da kaže: “Šta ti radiš ovdje?”

Merjema je govorila dok joj se u očima odvijalo minijaturno vjenčanje od raznobojnih sijalica:

“Zvanično, ovdje sam radi istraživanja kraljice Didone, osnivačice Kartage. Ali, priznajem da sam pobjegla iz vlastitog filma u Kairu i došla ovamo.”

I obje su, ne znam jesu li to arapske žene naučile od Šeherzade, stale usred najzanimljivijeg dijela rečenice.

Tako smo se povukle za sto od kovanog željeza na najmračnijoj tački mračnog kvadrata. Smijale smo se sve više dok su nam se naramenice naših bijelih spavačica odvajale i lijepile za tijela, spadale i bivale ponovo vraćene i dok je mjesečina padala po različitim dijelovima naših lica. Poprilično pijane bavile smo se kvržicama na našim listovima. Smijale smo se djevojci sa recepcije, hotelskim sobama nalik na ćelije, ženama što su plesale na vjenčanju... Amira je oponašala Tunizane, pa smo joj se smijale. Potom smo se smijale egipatskim i turskim muškarcima. Da se ta slatka mješavina glasova mogla dešifrovati i zapisati, postala bi mala “Urnebesna enciklopedija muškaraca s Bliskog istoka”. Zatim smo iz nekog razloga nakratko ušutjele. Amira za sve to vrijeme nije rekla čime se bavi. To me je kopkalo.

“I? Zašto si pobjegla iz Kaira?”, upitala je Amira. U jednom trenutku Merjema je postala žena koja je odlučila da sve ispriča. Nastojala je, poput početnika, osloboditi i izgovarati skaredne riječi koje dotad nikada nije koristila kako bi svoju akademsku ozbiljnost i uštogljenost prilagodila Amirinoj opuštenosti.

“Lutko, upala sam u frku. Spavala sam s jednim tipom i zato sam sada s vama.”

Amira se oglasila poput dobro popunjene kokoši: “E, neka si, sestro!”

Merjemino tijelo, dok je govorila, načas je postajalo muško, načas žensko, a ponekad bi u času ostajalo zaglavljeno negdje između. Dok je govorila, isturala bi naprijed ramena poput isposnika, a nekad bi ih zabacivala poput žene. Svaki put kad bi Amira svoje grudi ispružila na sto, Merjema bi se nagnula naprijed, a kad bi se Amira naslonila, to bi isto učinila i ova druga. Merjema je govorila tako što je snagu crpila iz ove bitke i nadmudrivanja, iskopavala glasove iz grla:

“Vaša sestra je donedavno čuvala svoju čistoću... Mislim, za prvu noć s određenim sretnikom... Shvatit ćete da se kolo sreće okrenulo. Ha, ha, ha...”

Nije joj priličilo ni taj pretjerani argo ni napor da izopači tu svoju tugu. Kada su te raspojasane rečenice izlazile iz muškobanjaste i stroge žene poput Merjeme, to je moglo samo uznemiriti onoga ko ju je slušao. Ali, bit će da je Amira bila vična saosjećanju, pa je odmah liječila i otklanjala opori okus koji bi se osjetio u zraku:

“Oho! Znači i mi imamo jednu mladu!”

Amirina ruka razvukla je boru koja nastaje od smijanja sve do uha, dok je drugom rukom podigla čašu. Kucnule smo se čašama i tako se raspršila Merjemina tuga koju je ona pokušavala izopaciti jer je nije mogla odvagati riječima. Ona je očigledno bila žena koja je mogla izaći na kraj sa svijetom, ali ne i sa svojim srcem. I nju je ponijelo raspoloženje koje je Amira svojom hotimičnom radošću razblažila. Odlučila je nastaviti istim kursom uličnog rječnika kojeg se tako nespretno držala.

“Imam, drage moje, trideset šest godina! Studirala sam na Cambridgeu. Na Princetonu sam magistrirala i doktorirala. I muslimanka sam. Mislim, ona koja praktikuje vjeru. Ono što hoću reći, lutko, jeste da nisam imala vremena za te stvari. I još... Naravno... Znaš egipatski konzervativac. Nije kao onaj tuniski.”

Amira se glasno nasmijala i rekla:

“Ne započinja o tome!” Ali se nije prestajala smijati. Bio je to neprijatan smijeh. Ta igra omalovažavanja koju su započele po-

stajala je sve komplikovanija i teža. Jer očigledno je postojalo nešto što ni Amira nije mogla zanemariti i to je nešto bilo u vezi s Tunisom, i sasvim očito, u vezi s konzervativizmom. Merjema se odjednom povukla od stola i uozbiljila:

“Onda se desio Tahrir...”

Iz džepa spavačice izvadila je kutiju cigareta i nastavila:

“Kad se desio Tahrir... Kako da kažem? To je... To je bilo nešto posebno. Poput magije... Mislim...”

I Amira se odmaknula od stola, kao da nije željela čuti ono što će Merjema ispričati o Tahriru, o magiji. A ja se plašim da ljudi koji se ne saslušaju dok prvi put pričaju svoju priču mogu iznenada umrijeti.

“Da li je to tako kao da ste postali jedno biće?”, upitala sam.

“Doslovno. Bili smo kao jedan. Kad čovjek pređe granice vlastitog bića... Žene, muškarci, svi zajedno, kao zajednički namaz. Kao kad se okupaš i moliš Bogu. Kao da si našla sklonište”, nastavlja Merjema. Dok govori, nad glavom joj se stvara čarobna zdjela snoviđenja:

“Naravno, nestaje strah. Nestaje grijeh... Kad se to desilo, i ja sam jednu večer na Tahriru...”

“Nije valjda!” rekla je Amira, živnuvši kada se došlo do opuštenijeg dijela priče.

“Da, da”, rekla je Merjema i nekoliko puta skromno kimnula glavom.

“Znači u šatoru?”, rekla sam, kao da sam i ja isto uradila, kao da sam u potpunosti razumjela to o čemu priča. Zapravo, Merjema nije nalikovala ženi koja bi uradila nešto tako ludo, da je svučes potpuno голу, opet od nje ne bi ispala žena. Amira je, opet, zadirkujući i namjerno naglašavajući škakljivi dio, upitala:

“I? Je li barem bilo dobro?”

Merjema se malo zbunila i nije ništa odgovorila jer nije mogla podnijeti toliki neukus. Samo se pokušala nasmiјati te nastaviti i dalje istom razmetljivošću koju je pred nama nastojala stvoriti i od koje više nije mogla odstupiti.

Ja sam smjesta morala smiriti napetost koja je zavládala:

“Slušaj šta ću ti reći. Ja sam prije nekoliko godina živjela u Bejrutu godinu dana. Moja mama je bila pomalo zabrinuta, pomalo radoznala. Jednom sam otišla da je vidim. Sjedile smo u kuhinji. Ona me pita: ‘Šta ti radiš tamo? I kakvi su ti Arapi? Jesu li veliki vjernici?’, i tome slično. Kada se kaže Arap, onima u Turskoj prvo padaju na pamet Arapi iz Zaljeva ili oni iz Crne Afrike.”

“Otkud sad Crna Afrika?”, rekla je Merjema.

“Tako ti je to, draga moja. Kako god, poslije ja pričam mami: ‘Vidi, mama, Bejrut ti je manje-više kao ovo ovdje. Ne postoji nešto što se zove Arapin. Ne služi arapski samo za molitve Bogu, već se na njemu voli, vodi ljubav, politika.’ Govorim o političkoj situaciji, o historiji arapske ljevice koja je započela šezdesetih godina i tako to. Ušao je moj otac i jedući košpice rekao: ‘Naravno, dušo, postoje i moderni Arapi!’”

Počele su se smijati. Još su se više nasmijale kad sam rekla: “Vi ste pravi moderni Arapi!” Na stranu sve grubosti između redova, razmetanja, oprobavanja u lakomisenosti i odmjeravanja snaga, bilo je tako očigledno da svi tragaju za slogom i pomirenjem.

Dok je smijeh zamirao, Amira neočekivano podiže glavu poput bulke koja pokraj puta stoji u počasnom stavu:

“Hej! Stanite, stanite! Šta je to?”

Zadržasmo dah. U tom trenutku slavlje se završilo, ništa se više nije čulo... Amira je ustala i kao da je pokušavala svojim nosom namirisati zvukove. Kada je otkrila odakle dolazi zvuk, počela je vući svoje papuče u suprotnom pravcu od mjesta gdje se održavalo vjenčanje. I mi smo krenule za njom u svojim papučama. Amira se nagnula prema terasi kuće koja je bila u blizini zgrade s lijeve strane ulaza u hotel... “Da, eno tamo”, rekla je.

Ruka jedne starije žene, na čijem prstu je bio prsten s velikim smaragdnom, pružila se prema čaši vina. Pored čaše je stajao starijski gramofon na kojem je svirala pjesma Um Kultum *Ljubavni most*. Žena je nakon svakog gutljaja drhtavom rukom polako vraćala čašu. Potom bi tom rukom obuhvatala čašu na stolu lupajući po njoj prstenom u sporom ritmu.



Amira je riječi pjesme prevela na engleski kao da sa svog jezika skida male, pljuvačkom natopljene marcipane:

*Vidjela sam one koji vole... Vidjela sam sve ono što oni ne vide da će ih snaći.../ Vidjela sam kako se zaljubljuju.../ Nisam razumjela.../ Nisam mogla razumjeti.../ Potom si se pojavio ti.../ Potom ti...*

Odozgo se mogla vidjeti samo njena ruka do lakta, njeni nokti nalakirani crvenim lakom. Njen prst sa smaragdnom ostajao je prikovan za čašu svaki put kad bi se čovjek iz pjesme "pojavio". Tako smo ugledale jedan drugi crni kvadrat od crnih kvadrata ukrštenice Starog grada. Amira je nastavila prevoditi nazalnim glasom:

*Vidjela sam zaljubljene/ Bili su tako nespreni/ Rekla sam: "Ne mogu biti takva"/ Potom si se pojavio ti... Potom ti...*

Odjednom je Amira prestala prevoditi i duboko je uzdahnula: "Ah... Um Kultum... Koga sve nije pregazila ta žena. Najviše žalim Asmahan. Kakva je to bila žena! Previše lijepa da bi bila poštovana. Previše slaba da bi savladala Um Kultum muških manira."

Merjema je posmatrala svatove koji su se u tom trenutku razilazili. Govorila je gledajući žene koje su se teatralno opraštale pokretima malih kokoški, koji nisu nimalo nalikovali njenim muškobanjastim pokretima:

"Um Kultum nije imala drugog izlaza. Nisu joj ostavili drugi izlaz osim da bude muškarac."

"Mrzim Um Kultum!", rekla je Amira i bilo je očigledno da govori o svemu drugom osim o Um Kultum. Merjema, koja je pregazila njeno srce što se iznenada otvorilo, nasmijala se:

"Bio je jedan egipatski imam, islamski fundamentalist... Govorio je da je Izrael u Šestodnevnom ratu porazio Egipat zbog Um Kultum. Jednom je izjavio: 'Kako se može dobiti rat kad njene pjesme opijaju i smekšavaju sve naše muškarce!' Kao da je onaj duboki glas Um Kultum mogao svakoga smekšati!"

Kad sam se i ja nasmijala, Amirin glas se pretvorio u glas djevojčice na koju starija i iskusnija žena ne obraća pažnju:

"Ja volim i navijam za Asmahan... Mislim, eto, volim je i gotovo. Nije pravilo da svi vole ženu koja pobjeđuje!"

Merjema se pokušala nasmiješiti:

“Je li ti, srećo, misliš da žene koje su poput muškaraca pobjeđuju?”

Pjesma, kao i naš razgovor, tako su odjednom utihnuli da smo čule kako su oblaci prešli preko Mjeseca. Trebalo je da noć tako završi jer je viski bio popijen. Ali, eto, Merjema je ponovo na sebe navukla svoju muškobanjastost i odjednom je mangupski povikala:

“Madam! Madam! Dobra večer! Prijatno!”

Ruka je, trgnuvši se, obuhvatila čašu. Razmišljala je ta ruka, bila je zbunjena, osvrtna se oko sebe. Potom se lice nagnulo prema ruci i pogledalo u smjeru odakle je dolazio glas koji je ruka čula. Vidjelo nas je. Tri žene iznad pojasa u bijelim spavaćicama s čašama u rukama, praznim čašama. Žena se uspravila, teško kao da je na sebi nosila još tri života. Možda se nasmiješila, ali joj je lice bilo toliko izborano da se taj osmijeh nije mogao razabrati. Podigla je svoju čašu prema nama. I mi smo podigle svoje. Pozdravile smo stariju ženu mašući rukama, srdačno kako to samo čine pijani ljudi. Kao u La Scali. Ona je drhtavom rukom pokazala: “Samo tren.” Stavila je jednu ploču. Čule smo i osjetile šta joj je na umu. Čule smo kako se dosjetila da napravi slatku, pametnu šalu koju će pametan razumjeti. Zatim je zasvirala pjesma. Pjevala je Warda:

*Ah, vrijeme... Oдавno nema ljubavi!*

Nasmijale smo se. Nasmijale smo se glasno kako bi shvatila da smo razumjele šalu.

Eto, tako je sve počelo. Nas četiri žene, a mislile smo da nas je tri, žene koje nisu imale kuda poći osim u ovu priču u koju su se sklonile, četiri žene koje su se kretale jedna u drugoj provjeravajući jedna drugu. Kao što nismo znale da je lijek za svaku od nas skriven u onoj drugoj, nismo znale ni to da ćemo zajedno pronaći melem koji će ljudski rod sačuvati od svih zala. Čudni i neobični događaji koje ću sada ispričati tekli su upravo onim redom kojim ću ih pričati. Nadam se da na vas neće uticati to što je i meni teško povjerovati u sve ono što se dogodilo.

## Drugi dio

*Mašmuum: buket pupoljaka jasmina*

U jednoj ruci mi je krilo anđela čiji je til pocijepan, a u drugoj čarobni štapić od bijelog i ružičastog tila. Mašući štapićem, vičem na ženu u crnom zaru:

“Zašto, ustvari, tučeš dijete? Zašto tučeš dijete?!”

Štapićem pokazujem bodljikavu žicu. Kažem Amiri i Merjemi:

“I zar se nije u ovoj zemlji desila revolucija, Arapsko proljeće i tako to! Šta predstavlja ova bodljikava žica! Koga oni i od koga brane!”

Amira i Merjema nastoje da se ne nasmiju. Poredani trgovci u radnjama u blizini bodljikave žice i vojnici koji unutar te žice čuvaju sjedište vlade grohotom se smiju. Djevojčica s jednim krilom anđela vuče me za nogu i plače, a njena majka viče na mene na turskom arapskom koji ne razumijem. Situacija je očajna. Zato mi nema druge nego ustrajati u svom stavu:

“Tebe pitam, Amira! Zar nije bila revolucija u ovoj zemlji!”

Postoji opravdan razlog zašto sam u rano jutro ovako nervozna...

Amira, ja i Merjema, hodajući u jutarnjoj ošamućenosti i u nadi da ćemo pronaći neko mirno mjesto da popijemo kafu, stigle smo do trga gdje su počinjali prolazi Starog grada. Sjedište vlade bilo je okruženo bodljikavom žicom. To je bio trg Kasba, mjesto gdje se desila čuvena revolucija. Dok smo zamišljene i odsutne hodale, odjednom smo se zatekle u ovakvoj sceni:

“Stani, da probamo ovako!”, govorim i okrećem na suprotnu stranu dijete čija su se anđeoska krila zakačila za žicu. Ali, kako se djevojčica pomjeri tako se krilo još više zapetljava u žicu. Gledam u majku, poprilično nespretna i nesposobna žena. Ne može ništa učiniti za djevojčicina krila jer je zaokupljena sređivanjem vlastitog zara i popravljanjem marame na glavi. To s anđeoskim krilima očito je za nju od samoga početka glupi hir razmažene djevojčice.